

KERTOMUS JÄMSÄNKOSKEN PATALAN
KYLÄSSÄ OLEVAN LINNASENMÄEN MUINAISLINNAN
TUTKIMISESTA 17-28.7. 1962

Laatinut
hum. kand. Kerttu Itkonen

Tutkimuskohde: Linnasenmäen muinaislinna
Tila: Kyykkälä rek.n:o 14⁴², Patalan kylä,
Jämsänkosken kunta

Omistaja: Anna Nordström

Tutkimusaika: 17-28. 7. 1962

Löydöt: KM 15689:1-4

Aikaisemmat löydöt: KM 14578

Karttaliitteet: 1-5

Valokuvaliitteet: f. 25939-25956

Jämsänkosken linnavuori, Linnasenmäki, on Jämsänkosken keskustan etelälaidassa Jämsään johtavan tien itäpuolella kohoava metsäinen vuori (f. 25939). Noin 40 m vuoren laen alapuolella virtaavat Multialta ja Petäjävedeltä tulevat vedet Jämsänjoen kautta Päijänteeseen. Juuri Linnasenmäen kohdalla on Jämsänjoessa kymmenmetrinen putous, johon lohi, siika ja säynävä ennen nousivat Päijänteestä.¹ Juuri edullinen sijainti kalaisan kosken partaalla lienee pääsyy luonnostaankin jyrkkärinteisen Linnasenmäen varustamiseen puolustuslaitteilla. Appelgren on tutkimukseensa Suomen muinaislinnat saanut Reinholmin käsikirjoituksesta² Linnasenmäen muinaislinnaa koskevia tietoja: Vuoren läntinen ja eteläsivu on luonnostaan jyrkkä, kuitenkin on niilläkin puolilla kunkin notkon suulle aitaus tehty. Pohjoisella sivulla olevan muurin pääjohto on jotenkin oikonen lännestä etelään, ainoastaan vähäisillä mutkilla sitä myöten kun vuoren kyljet ja isomat kivet ovat vaatineet. Muuri on nyt rauennut, vaan ulottui vielä muistiaikoihin miestä rintaan saakka ja sen ulkosyrjässä olivat kivet olleet tasaisesti ladotut.³

1. Luukko, Armas: Elinkeinot. Suur-Jämsän historia I s. 429.

2. Reinholm, H. A.: 12, Finlands fornborgar. Kymmene vattensystem s. 187-190.

3. Appelgren, Hjalmar: Suomen muinaislinnat. SMYA XII. S. 93.

Linnasenmäen ensimmäinen tarkempi tutkimus suoritettiin maisteri Jouko Voionmaan johdolla v. 1951. Tällöin tutkittiin mäen lakea kiertävää päävallia. Toiseen tutkimukseen antoi syyksen v. 1958 mäen länsipuolelta Taisto Lehväslaihon tontilta löydetty rautaveitsi KM 14578, jonka esihistoriallisuudesta kuitenkin ei ole takeita. Mahdollisesti se kuuluu samaan historiallisen ajan sotatilanteisiin liittyvien muinaisesineiden ryhmään kuin ne Appelgrenin mainitsevat miekat, kirves ja keihäänkärjet, joiden löytymisestä kertovan muistitiedon Reinholm on tallettanut.¹

Toinen tutkimus aloitettiin 16. 7. 1962 maisteri Anna-Liisa Hirviluodon johdolla. Lähimpänä päämääränä oli tarkistaa oliko mäen lounaan- ja lännenpuolisilla rinteillä kalmistoon viittavia merkkejä. Lukuisat koekuopat eivät antaneet viitteitä sellaiseen, joten siirryttiin tutkimaan mäen rinteitä. Lounaisrinteeltä aivan Kyykkälän maan pohjoisrajalta erottui tiheän lepiikon ja vatiston alta neljä pyöreähköä kivirauniota, joista itäisimmästä alkoi kolmattakymmentä metriä pitkä kiveys, mahdollisesti Reinholmin mainitsema "läntisen notkon suulle tehty aitaus". Tutkimus päätettiin keskittää itäiseen raunioon ja kiveykseen (karttal. 1).

Pääosaltaan Jämsänkosken kunnan rahoittama tutkimustyö suoritettiin 17-28. 7. 1962; 17-21. 7. sitä johti maisteri Hirviluoto ja 23-28. 7. allekirjoittanut. Työssä oli 7-8 henkeä. Kartat ovat etupäässä fil. kand. Marja Itkosen ja allekirjoittaneen piirtämiä.

1. Reinholm, H. A. : 12, Finlands fornborgar. Kymmene vattensystem s. 185-189.

Kaivausta varten paalutettiin mäen lounaisrinteeltä 120 m²:n suuruinen länsi-itä-suuntainen kaista (karttal. 1, 2). Paalut lyötiin 2 x 2 m suuruisten ruutujen kulmiin. Numerointi aloitettiin 10:stä ja kirjainmerkintä C:stä. Rinteen jyrkän nousun vuoksi oli punnittaessa käytettävä kahta tähtäyspistettä. Ensimmäistä käytettäessä oli kiintopisteen punnitusluku 0019, toista käytettäessä 260. Rajana oli linja 15:n itäraja. Kiintopisteenä oli tutkimusalueen poikki kulkevan polun vieressä oleva kuusen kanto, johon kaiverrettiin ♣-merkki. Alueella kasvavat suuret puut estivät joidenkin punnituslukemien toteamisen.

Tutkiminen aloitettiin ruudusta D 10, jossa oli ruudun D 11 puolella olevan suuren kiven juurelle pelkistä kivistä koottu 2 x 2 m:n suuruinen raunio (karttal. 3). Se avattiin kerroksittain pohjaan saakka. I kerroksessa (f. 25940-25942), joka ulottui hiukan E 10:n ja D ja E 11:n alueelle, oli sekaisin suuria ja pieniä kiviä; suurimpien läpimitta oli 35 ja pienimpien 5 cm (f. 25943). Profiilikartan (karttal. 4) piirtämistä varten avattiin aluksi vain raunion pohjoinen puolikas (f. 25944, 25945), mutta koska myöhemmin koko raunio purettiin, on samasta kerroksesta tehdyt havainnot tässä yhdistetty.

II kerros (karttal. 5) oli ladottu tasaisemman suuruisista kivistä, joista suurimmat olivat 25 cm:n läpimittaisia. Ruutujen D 10 ja D 11 rajalla olleen suuren I kerrokseen kuuluneen kiven alta paljastui pienillä, osaksi pystyyn asetetuilla hiekkakivilaakilla vuorattu kammio, jonka halkaisija oli luoteesta kaakkoon 35 ja koillisesta lounaaseen 25 cm (f. 25946, 25947). Hiekkakiveä oli II kerroksessa yhteensä kuusi laakaa.

III eli alin kerros (karttal. 5) oli ladottu raakalle maalle, joten suurempien latomukseen kuuluvien kivien joukossa oli pieniä

moreeniin kuuluvia irtokiviä. Isompien kivien välissä oleva irtotoma oli nokista ja tummaa, mutta sitä oli vain 1-2cm:n paksuinen kerros ennen moreenia alkua. III kerroksessa oli viisi hiili- ja erittäin tummaa nokiesiintymää, kolme D 10:n ja kaksi E 10:n puolella. Puunsyiden suunta saatiin neljässä kohdassa merkityksi. Korkeusero koko raunion ylimmän kiven pinnasta alimman pohjaan oli 60 cm.

Koska raunion tultua kokonaan puretuksi kävi ilmi, ettei ollut kyse hautaröykkiöstä, vaan esivalliin kuuluvasta rakennelmasta, piirrettiin profiilikartta (karttal. 4) vallin poikkileikkauksen selvittämiseksi (f. 25948). Ruudussa D 10 oleva suuri 80x70x70 cm:n kivenjätkäle osoittautui tuetuksi paikalleen pienten kivien avulla. Sen alla oli tummaa maata ja ladottu kivi-kerros.

Ruudun E 11 luoteiskulmassa oli 80 cm:n läpimittainen laikku vahvaa nokimaata. Laikun itälaidalla oli seitsemän tasasuuruisen pyöreähkön kiven muodostama kehä, jonka ulkohalkaisija oli 30 cm.

Ruudun ^D11 suuresta kivenjätkälestä lähtien kiveys jatkui 20 m:n matkan itään notkon suuntaan 21-linjalle saakka. Ruutuihin D 22 - E 21 tehtiin lounais-koillissuuntainen ja ruutuihin D 23 - E 23 + F 23 pohjois-eteläsuuntainen koeoja, joista ilmeni, että säännöllinen kiveys ja nokima eivät enää jatkuneet 21-linjaa idemmäksi (karttal. 2). Koekuoppia tehtiin ruutuihin E 24, G 24 ja G 25. Myös näissä kohdin puuttui kiveys ja heti turpeen alla oli koskematon soramaa.

Linjojen 15 ja 16 rajalla vallin rakenne muuttui selvästi. Länsipuolelle jäävässä kymmenen metrin mittaisessa osassa kiveys oli melko harvaa ja osaksi pienistä kivistä kokoonpantua.

(f. 25949-25951). Kivien välissä oleva maa oli tummaa nokimaa-
ta. Hiiliesiintymiä kartoitettiin 14 kpl, ruuduista C 11, D 11
(KM 15689:1) E 11 ja C 12 kustakin yksi, ruudusta E 14 kaksi
(KM 15689:2), ruudusta E 13 kolme, ruudusta F 14 neljä ja ruu-
dusta D 15 yksi (KM 15689:3). Tohtori Sakari Saarnijoki on
Metsätieteellisessä tutkimuslaitoksessa suorittamissaan sahaus-
kokeissa todennut, että hiilet ovat peräisin nopeakasvuisesta
männystä. Kukin hiililöytö on puun sydänosaa; pintakerrokset
ovat palaneet tuhkaksi ja ydin vain hiiltynyt. Lustojen kaare-
vuuden perusteella tri Saarnijoki on päätellyt, että hiilet
ovat jäännöksiä minimiläpimitaltaan 3-4 tuuman vahvaisista puis-
ta. Puut ovat olleet halkomattomia. - Profiilikartta, joka on
piirretty ruutujen D 14, E 14 ja F 14 länsilaidasta, antaa ku-
van vallin tämän osan rakenteesta (karttal. 4). Vallin leveys
oli 5.80 m ja korkeimmillaan - 30 cm - se oli lähellä vallin
pohjoislaitaa olevaa D-pistettä. Alempienkin kerrosten kivet
olivat enimmäkseen pieniä. Pohjassa oli kolme hiekkakivilaakaa.

Ruuduista D 16 ja E 16 lähtien vallin itäpään rakennusainee-
na on käytetty aikaisempaa huomattavasti suurempia melko tasa-
kokoisia kiviä (f. 25952). Ruutujen D 16 ja D 18 länsilaidassa
sekä ruudun D 19 pohjoislaidassa oli kussakin pienillä kivillä
paikalleen tuettu suuri kivenlohkare, ruudussa D 21 kolme loh-
kareta. Kaikki seitsemän lohkareta, joista läntisin oli ruu-
dussa D 11, olivat suorassa linjassa (f. 25953). Ne lienevät
alunperin lähtöisin kaivausalueen pohjoispuolella olevasta jyr-
kästä kallioseinämästä.

Vallin itäpää oli rakenteeltaan tasaisempi ja tarkkarajaisem-
pi kuin länsipää, mikä selviää profiilikartastakin (karttal. 4).
Läpileikkaus on tehty ruutujen D 18 ja E 18 keskilinjaa pitkin.

Vallin leveys oli tällä kohdalla 5 m. Korkein kohta 30 cm oli jälleen lähellä pohjoisreunaa. Kivissä oli useita 25-30 cm:n läpimittaisia; suurin edellisessä läpilaikkauksessa tavattu kivi oli 20 cm:n läpimittainen. Hiekkakivilaakoja oli kaksi.

Ruudut E 18, E 19 ja F 20 olivat vain pohjoisreunaltaan kivettyjä ja seuraavissakin etelänpuolisissa ruuduissa F 18, F 19 ja F 20 kiveys oli harvaa. Sen sijaan ruuduissa G 19 ja G 20 oli selviä kiviasetelmia (f. 25954), edellisessä lisäksi vahva hiiliesiintymä (KM 15689:4). Huonon sään viivyttyessä työtä ruutuja F 18 ja F 19 ei ehditty kokonaan puhdistaa eikä kartoittaa, joten Linnasenmäen tutkimuksia jatkettaessa on ensimmäiseksi selvitettävä keskeneräiseksi jäänyt alue. Muita kohteita ovat nyt tutkitun alueen länsilounaispuolella olevat kolme kiviröykkiötä sekä vallin jatko ruudun D 10 röykkiöstä luoteeseen. Alustavaa vesausta ja maaston puhdistusta suoritettiin jo molemmilla suunnilla.

Koska Linnasenmäki tullaan julistamaan muinaismuistoalueeksi, jätettiin muinaisjäännös näkyviin (f.25955). Kaivettaessa kertynyt jätettä levitettiin kaivausalueelle johtavalla metsätielle. Ne kohdat, joissa kiveys purettiin, siis ruudun D 10 röykkiö (f. 25956) ja läpilaikkaukset, entistettiin karttojen avulla. Paalutus jätettiin paikoilleen, kymmenkuntaan pisteeseen lyötiin normaalia vahvempi paalu ruudutuksen säilymistä varmistamiseksi.

Helsingissä 20. joulukuuta 1962

Kerttu Ikonen

Jämsänkoski, Linnasennmäki

f. 25939

f. 25940

f. 25941

f. 25942

f. 25943

Jämsänkoshi, Linnasenmäki

f. 25944

f. 25945

f. 25946

f. 25948

f. 25947

f. 25949

f. 25950

Jämsänkoski, Linnasenmäki

f. 25951

f. 25952

f. 25953

f. 25954

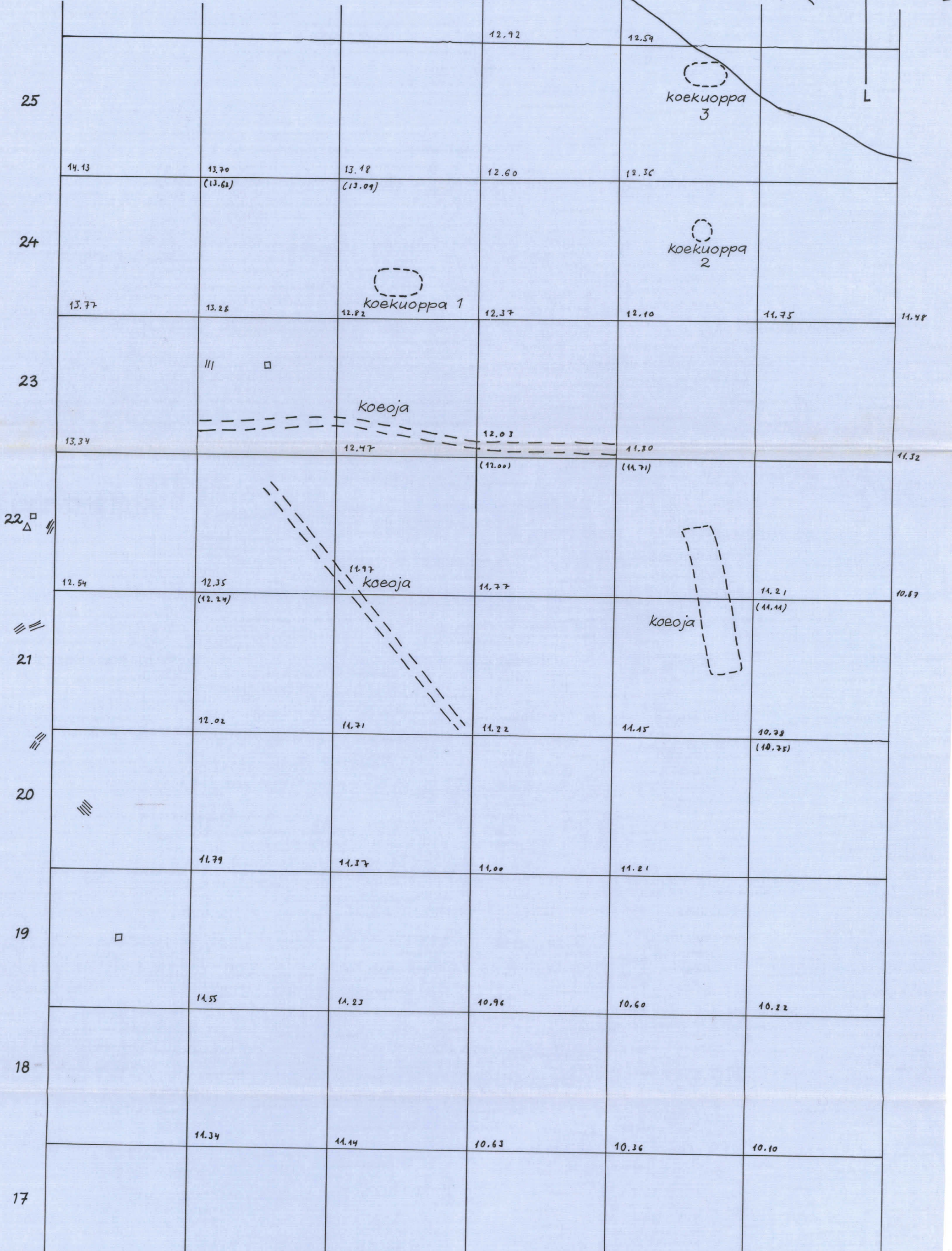
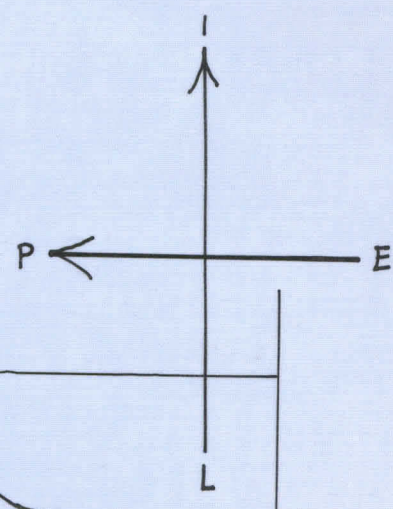
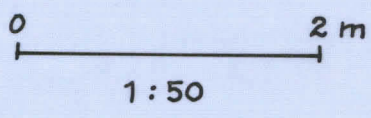

f. 25955

f. 25956

JÄMSÄNKOSKI, LINNASENMÄKI Pintapunnituskartta I Kerttu Jtkonen 1962

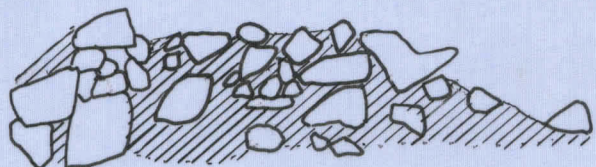
	14.55	14.23	10.96	10.60	10.22
18					
	14.34	14.14	10.63	10.36	10.10
17					

		10.75	10.48	9.89	
		(10.70)	(10.43)	(9.82)	
16					
		10.20	9.88	9.76	
		(10.08)	(9.81)	(9.69)	
15					
		9.67	9.57	9.44	
			(9.54)	(9.38)	
14					
		9.24	9.04	8.92	
			(9.00)	(8.83)	
13					
		8.79	8.65	8.39	
		(8.75)	(8.71)	(8.36)	
12					
		8.35	8.09	7.97	
		(8.31)	(8.02)	(7.92)	
11					
			7.74		
			(7.69)		
10					
		7.53	7.35		
			(7.29)		

 koeoja pituus 7m →

D E F G

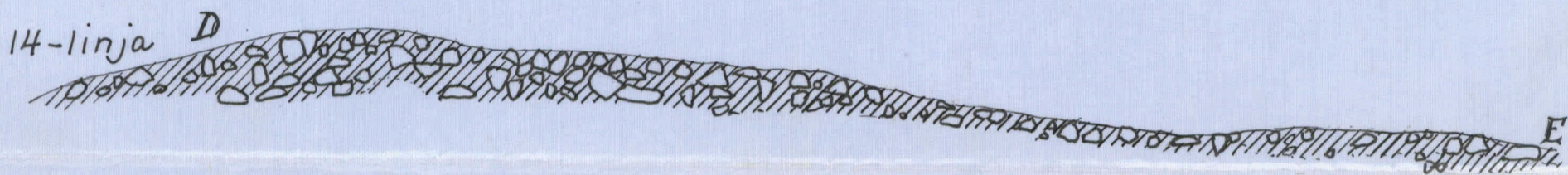
Profiili A-B

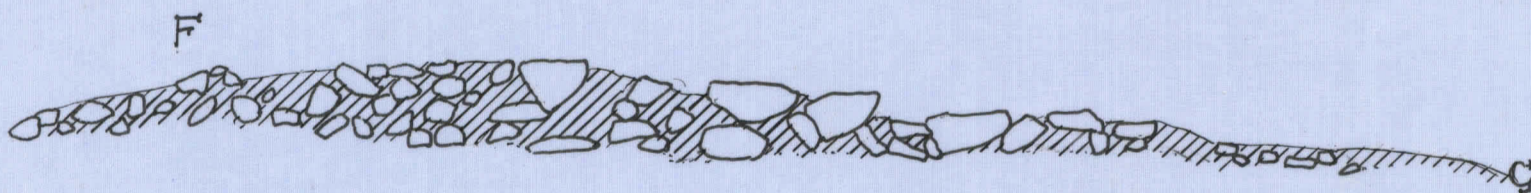
Profiili A-C

Profiili D-E

Profiili F-G

JÄMSÄNKOSKI, LINNASENMÄKI
Profiilikartat A-B, A-C, D-F, F-G
Kerttu Jtkonen 1962

0 ————— 1 m
1:25

JÄMSÄNKOSKI, LINNASÄNÄKI
II ja III kerros D10 ruudun røykkiöstä
Kerttu Jtkonen 1962

1:25

